

Nevrotična
gospodinja se
predstavi

Raje pišem,
kot da koga kresnem

Pred nekaj dnevi me je usoda, ki ji nikoli ne zmanjka smisla za dramatičnost, pregnala k zobozdravniku. S seboj sem vzela knjigo Sonje Grizila Nevrotična gospodinja. V tisti z grozo napolnjeni čakalnici smo ždeli kot depresivni velikonočni zajčki, z zateklimi lički in žalobnim pogledom. Jaz sem brala. In sem se edina smejala.

Tekst: **JELKA SEŽUN** foto: **MATEJA JORDOVIČ POTOČNIK**

Nevrotična gospodinja, priljubljena rubrika z zadnjih strani Jane, ima, in pri tem vztrajam, hudo zavajajoč naslov: ta gospodinja še malo ni nevrotična, v resnici je trden otoček zdrave pameti v zelo nevrotičnem svetu. Po dvanajstih letih in 650 objavljenih epizodah je izšla tudi knjiga, ki nosi, jasno, naslov Nevrotična gospodinja in prinaša 135 zgodb. Vse so prežete z blago samoironijo, obravnavajo najrazličnejše teme, so polne življenjskih izkušenj in dobrih nasvetov – kje druge bi pa še lahko izvedeli, zakaj ni zdravo lulati na smučišču?

Nekatere imajo intriganten naslov, ki ga preprosto moraš raziskati (kdo bi se lahko uprl radovednosti ob naslovih, kot so Kako postaneš konj, Za vedno tvoj slonček, Sedem goril in Sapramiška, Z mojo nožnico je vse O. K. in seveda neustavljivemu Likanje je za dinozavre?), berete pa jih lahko po vrsti ali pa naključno, kjer se vam ravno odpre stran.

In zdaj tudi zatrdno veste – če niste že prej uganili – da jih je napisala Sonja Grizila.

Zamudnina se nabira. Sonja, rdečelasa, gromoglasna in povsem nenevrotična, pošteno zamaje mojo teorijo, da najboljši slovenski novinarji niso novinarske fakultete nikoli videli od znotraj. Očitno je bila ena tistih srečnic, ki že zgodaj vedo, kaj bodo počele. Pa je šla in to počela. In to počne še vedno. Svoj prvi honorar si je ta zagrizena Štajerka iz Kamnice pri Mariboru prislužila pri 14 letih od Pavlihe za neke šale. »V hiši sem zbudila splošno pozornost, ko je poštar prinesel denar, čes, od kod vendar? Že takrat mi je bilo jasno, da bom hotela pisati, čeprav sta me zelo vznemirjali tudi arheologija in primerjalna književnost. Ampak potem, ko sem videla, kaj bi lahko počela s primerjalno književnostjo, me pa to ni več tako zelo veselilo. In tako sem šla na novinarstvo. To je bilo enkrat leta 1970, bilo je neko strašno jubilejno leto in je bilo vse polno literarnih natečajev, na nekaterih sem zmagala, nakar so mi seveda trzali krila in perje. Eden od natečajev je bil pa usoden, predsednik žirije je bil legendarni Albert Papler in me je na podelitvi vprašal, kaj bom študirala. Takrat sem že vedela, novinarstvo, in mi je svetoval, naj kandidiram za Delovo štipendijo.

Res sem jo dobila in sem bila tako rekoč zapečateni.«

Dve leti je bila mariborska dopisnica Dela, potem so pa iskali nekoga za notranjepolitično redakcijo, »in podkupnina je bila stanovanje. Temu človek ni mogel reči ne in tako sem postala Ljubljanka. Na notranji je bilo precej zabavno, vsi so že imeli svoje vrtičke, potem pa sem jaz prihrumela tja iz dopisništva in sem mislila, da je ves svet z različnimi temami vred moj. Ko sem se ravno dobro ulovila, je pa Bernarda (Jeklin, nekdanja urednica Jane, op. p.) zagnala vik in krik, da nima nikogar na Jani, in si me je za tri mesece sposodila. Na Jano sem prišla natanko na svoj rojstni dan, se usedla pri tajnici, stegnila bose noge pod mizo in zatulila kot zmaj, ker me je Bernardina pisca polizala po nogi. To je bilo zelo gromko srečanje s to redakcijo. Ampak zelo kmalu sem ugotovila, da mi tam paše. O vsem tistem, o čemer

prej nisem mogla pisati, sem tu lahko – najrazličnejše teme. Videla sem, da lahko povem veliko več kot na notranji. Veliko večji izziv je bil.

To je bil čas, ko so na Delu še šteli črke za naslove – imaš sedemnajst črk s presledki vred, pa si izmisli naslov. Dve uri si pisal članek, tri ure si si pa izmišljeval naslov. Na Jani pa je bil poudarek na tem, da je naslov dober, ne pa da ima sedemnajst črk.

Po tistih treh mesecih so me pozabili vrniti, jaz pa tudi nisem delala prehode zgage, da bi šla nazaj. Delati moraš vse, ampak če imaš potem v enem letu nekaj tekstov, na katere si ponosen, je pa to že kar veliko v nekem poklicu.«

Prešušnica. Z Jane ni nikoli več odšla – če seveda odštejete štiri leta v Moskvi in štiri v Italiji, kamor je odšla z možem, novinarjem in diplomatom Antonom Rupnikom. Tudi ko je bila v tujini, je redno pošiljala

na Jano svoje rubrike, kar v začetku devetdesetih let ni bilo preprosto. »V Sloveniji sem kupila znamke, dala tekste v kuverto – takrat še nismo imeli računalnikov – in te dala našim poslovnem, ki so hodili v Slovenijo, da so jih tu vrgli v nabiralnik. Kadar mi danes kakšen novinar reče, da česa ne more, bi ga najraje kresnila po buči. Včasih nisem vedela, ali bo pošta prišla ali ne, a se ni nikoli zgodilo, da ne bi. Ko sem ugotovila, da nekdo odhaja, morda že naslednji dan, sem delala vso noč in naredila rubrike za večkrat, tako da sem imela potem nekaj časa mirno vest.

Ko sem se vrnila iz Moskve na Jano, me Bernarda ni bila prav vesela. Kot da sem prevarala Jano z Rupnikom, pred odhodom sem bila namreč njena pomočnica. Nekaj časa nisem bila ne tič ne miš, pa sem se ozrla malo naokoli in bi lahko šla z lahkoto kam drugam, potem pa je Tone postal veleposlanik na Centralno evropski pobudi v Trstu. Pisala sem še vedno, kakšni dve leti sem celo zadnji del Jane urejala od tam, vsako sredo pa sem sedla v avto in prišla v Ljubljano.

Po prihodu iz Trsta pa se mi ni bilo treba zanimati za novo službo, ker sem znova postala namestnica nove urednice Melite Berzelak, mlade garačke, ki večje in strpno vodi nevidne niti med kopico različnih ljudi. Moram reči, da je redakcija Jane vedno super funkcionirala, pod Bernardo in pod Melito. Nikoli ni nikomur uspelo, da bi nas razbil ali sprivil narazen. Kadar je bilo treba kaj narediti, končati, speljati, smo držali skupaj. Saj si včasih zelo glasno kaj povemo, ampak to ne pomeni, da se potem kujamo in si podstavljamo nogo. V življenju sem imela to veliko srečo, da kjerkoli sem bila v službi, nikjer nisem hodila na delo z žarečim kamnom v želodcu, razen v tistem obdobju, ko nisem vedela, čigava sem, ki pa ni bilo posebno dolgo.«

Bodeča neža. Nekoč mi je Sonja razlagala, kako je nekdo »sedel na ježa«. Ni šlo zanjo, govorila je o neki drugi precej bojeviti gospe, ampak tudi tisti, ki se zapletejo v spopad s Sonjo, kar kmalu opazijo, da so neprevidno sedli na nekaj bodičastega. Mogoče na kakšen ... kaj pa vem ... osat?

Ko so se pred dvema letoma hrupno potapljalje Delo Revije, izdajatelj številnih revij, tudi Jane, je bila Sonja že upokojena in je delala honorarno. In medtem ko je tatinski lastnik selil naš denar na Ciper, so honorarci ostali brez honorarjav za opravljeno delo. Ni verjetno, da jih bodo kdaj dobili. In da se take stvari ne bi več dogajale, so šli in ustanovili sindikat OSAT, edini sindikat honorarcev pri nas. Sonja Grizila je njegova predsednica. »OSAT je nastal čisto spontano. Nenadoma smo vsi prekerci ostali popolnoma na suhem in smo našli zatočišče

na novinarskem sindikatu in na Pergamu. Pri večini časopisov je zdaj razmerje med zaposlenimi in honorarci popolnoma nenormalno, razlike med enim in drugimi pa velike. Ko država pobere svoje, večini honorarcev, ki nimajo ne bolniških ne dopustov, ne ostane niti minimalca. Ugotavljamo, da se morajo pravila spremeniti na državni ravni, in to tako, da jih delodajalci ne bodo mogli izigravati.«

Nevrotična gospodinja. Napisala je tudi roman Dva modra zvezka (1987) in sedem radijskih iger, od tega pet za otroke. In prav vsakič so jo k pisanju spodbudili natečaji. »Malo ti postane dolgčas in se mi je zdelo ... Vsi novinarji sanjarijo – menda – da bodo nekoč napisali nekaj, kar ni čisti žurnalistični izdelek. Mnogi to tudi v resnici naredijo, večina pa ne. Radijske igrice so kratke, spravila sem se zraven in mi je ratovalo. Še pred kratkim so eno ponavljali, ker sem dobila honorar ...«

Nevrotična gospodinja pa ni rezultat natečaja, ponujati se je začela kar sama, ko je bila Sonja v svojem italijanskem obdobju: »V glavo mi je šinilo enkrat v Italiji. Toliko je takih drobnih stvari, ki nasmejijo ali razvejijo, a gredo mimo, pa bi bile za koga tudi malo poučne. Dve kolumni sem prinesla Bernardi in sta ji bili všeč, dala me je čisto zadaj v Jani, najbrž je tam našla kakšno luknjo.«

Podpisala se ni, malo zato, ker tam odzadaj ni bil nihče podpisan, še bolj pa zato, ker se je hotela izogniti nevspečnosti. »Takrat sem bila tam kot diplomatska soproga in tega nisem smela, morala bi vprašati za dovoljenje. Če sem kaj napisala za kakšno Sobotno prilogo Dela, sem jih malo poglavila, pa so dovolili. Naj za tedensko rubriko vsak teden sprašujem, ali jo smem objaviti?«

Zunajserijski. »Prvotni naslov je bil Zapiski nevrotične gospodinjice.

Nevrotične pa zato, ker so bile to stvari, ki so me jezile. A gospodinja ima seveda družino, sicer ni gospodinja, pa sem jih začela skupaj vleči, razne babice, soproge, otroke. In vsak od teh likov ima nekje model. Jaz imam v resnici samo sina, nimam pa hčerke, sem pa primožila dve moževi hčeri. Nevrotična gospodinja še nima vnukov, jaz imam dva, mož pa enega. Veliko zgodb je resničnih od A do Ž, recimo ta, ki je objavljena danes, ne gre pa iskati oseb s kožo in kostmi, vsak lik je več oseb v eni.«

Meni je vsekakor najljubša babica, ki naj bi šla že proti devetdesetim, kot pojasni Sonja, pa je še polna energije, načrtov in žlahtne žlehtnobe. »Imela sem babico, bila je kmetica in brihtna kot vrag, naredila bi vse fakultete na tem svetu, če bi imela možnost. Otrokom ni bilo treba na njivo, če so se učili, in so se potem seveda večinoma učili kot nori. V predpasniku je vedno nosila radirko in svinčnik in jim je šarila po zvezkih, včasih je še kakšno pesmico napisala zraven. Poročila se je šele, ko je bila drugi noseča. Zelo je izstopala v tistem vaškem okolju. Imela je 158 cm, stari oče pa skoraj dva metra, ampak ko je začel hoditi v gostilno, je šla za njim, stopila k njemu in ga mahnila, se obrnila in odšla. Zelo ljubeč in moder par sta bila. Ta moja babica je bila zelo zunajserijska, tako kot je ta v kolumni, ampak na drugačen način.«

Zveni znano? »Jasno, takih likov ne moreš kar potegniti iz vesolja. Tu pa tam se je kdo tudi malce prepoznal. Včasih so se sicer prepoznali tisti, ki jih sploh ne poznam in sploh ne vem, kaj počnejo, tisti pa, ki jim je bilo to namenjeno ...«

Soproga, ki nastopa v Gospodinjici (in ni nikoli omenjen drugače kot cenje-

ni soprog, hči je ljubljena, sin je včasih ljubljene in občasno najdražji sin, babica je pa samo babica), je najbolj na udaru. a pravi soprog, Tone Rupnik, se nič ne pritožuje: »On tega ne bere, češ, zakaj bi se sekiral in jezil, potem ga pa sprašujejo, si si šel spet zobe popravljati, on pa gleda, od kod jim to. Tu pa tam kakšno kolumno prebere,

zilo neko naše podjetje, in so mi poslali navodila v finščini, madžarščini in menda še v japonščini. Jaz pa sem hotela imeti slovenska navodila, ki mi pripadajo tudi po zakonu. Ko sem se le dokopala do prave osebe, je rekla, naša prevajalka je na porodniški. Naj eno leto ne uporabljaj pralnega stroja? Pa mi jih pošljite vsaj v angleščini, nemščini, francoščini, v enem od jezikov, ki jih obvladamo! A me je kar na kratko odpravil. In sem šla besno pisat gospodinjico, pa je oni hudič to očitno ugotovil, ker toliko uvoznikov pa pri nas navsezadnje spet ni. Čez tri dni sem dobila na pisalni stroj napisana navodila v slovenščini.«

Na zahtevo publike.

Gospodinja je med bralci zelo odmevna. »Ljudje prihajajo s temami, pišejo mi, kaj naj v Gospodinjici obdelam. Tisti, ki me poznajo, tudi pokličejo. Kakšna tema se da uporabiti, kakšna pa je bolj primerna za resen članek ali komentar.«

Tudi knjigo so pravzaprav zahtevali bralci: »Veliko je bilo pobud od bralcev, naj vendar izdam zbirko, ker so začeli gospodinjico brati šele pred nedavnim. Projekt je bil popolnoma padalski, nastal je ob kavi, kjer me je kolegica, ki je sama že izdajala knjige, skorajda brnila v koleno, naj se že vendar zmigam. Zraven je bila tudi prijateljica oblikovalka Ksenija Konvalinka in je takoj rekla, da bo knjigo postavila in ilustrirala, moja štajerska pajdašinja Mija Vrečar jo je še enkrat jezikovno pregledala, prodajo pa organizira sin (www.tisoma.si ali telefon 040 563 643). Skratka, prijateljsko-družinski projekt. Če bo uspel, bomo morda še kaj pričarali. Meni pa največ pomenijo poročila iz različnih okolij, kjer knjigo že imajo, da se med branjem – smejejo. Morda pa bi jo bilo pametno ponuditi v prodajo v kiosku s publikacijami v kliničnem centru? Ker je tam med osebjem in pacienti bolj malo razlogov za smeh.« ■

» Osem let tujine mi je odprlo nova obzorja in me prisililo, da sem se naučila marsikaj koristnega in prevrednotila mnoga okostenela prepričanja. Mislim, da bi moral vsak novinar, če le more, preživeti vsaj nekaj časa v popolnoma drugačnem okolju. «

OBIŠČITE KAMNIK IN ZAČUTITE TRADICIJO
www.kamnik-tourism.si

- Domače in tuje folklorne skupine
- Godbe
- Ansamblji
- Razstave
- Gledališka predstava
- Tekmovalne harmonikarjeve
- Izbor "Naj gube"
- Tradicionalna nedeljska povorka narodnih noš
- OKUSI KAMNIKA

VELIKI KONCERTI

- Tanja Žogor
- Magnifico
- Langa
- Saška Lendero
- Jodel Express
- Trio Špica

VSTOPNINE NI!

